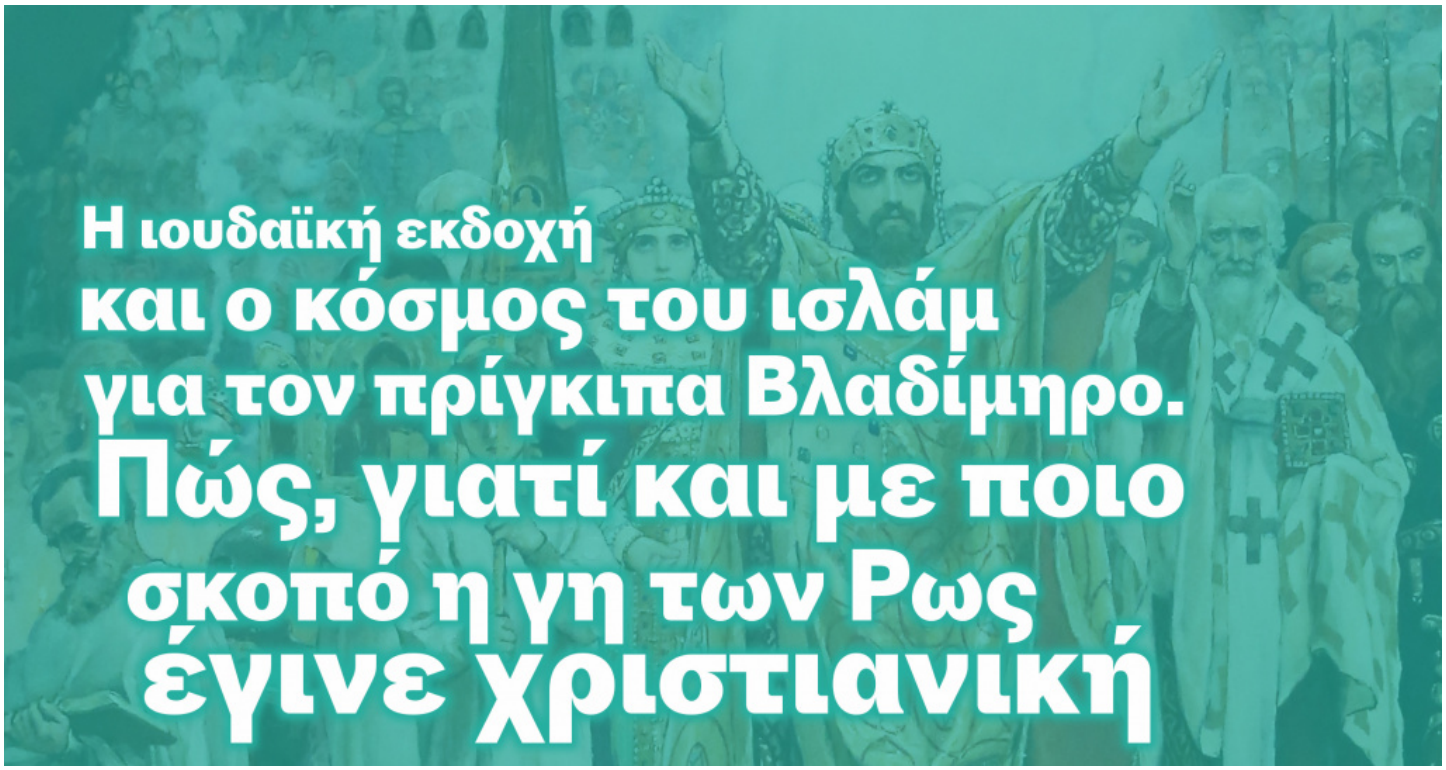
Η ιουδαϊκή εκδοχή και ο κόσμος του ισλάμ για τον πρίγκιπα Βλαδίμηρο

Πως, γιατι και με ποιο σκοπο η γη των Ρως εγινε χριστιανικη

Παύλου Κουζενκόφ, Δρ. Ιστορίας, βυζαντινολόγου

Περισσότερο από μια χιλιετία έχει περάσει από εκείνη την κοσμοϊστορική στιγμή, που ο μέγας πρίγκιπας των Ρως Βλαδίμηρος δέχθηκε το βάπτισμα και κάλεσε τους άρχοντες και όλο τον λαό να ακολουθήσουν το παράδειγμά του. Το Βάπτισμα των Ρως δεν αποτέλεσε απλώς προσωπική επιλογή του πρίγκιπα: καθόρισε αξιακούς προσανατολισμούς, πέριξ των οποίων και ολοκληρώθηκε η διαμόρφωση του ρωσικού κράτους, ενώ από τις πολυπληθείς φυλές σχηματίσθηκε ένας ενιαίος ρωσικός λαός. Η ρωσική γη αυτοπροσδιορίσθηκε ως μέρος του μεγάλου ανατολικού χριστιανικού κόσμου, πνευματικό κέντρο του οποίου ήταν το ορθόδοξο Βυζάντιο. Πέντε αιώνες αργότερα, δηλαδή μετά την Άλωση της Νέας Ρώμης, οι μεγάλοι πρίγκιπες της Μοσχοβίας, οι Ρώσοι τσάροι και αυτοκράτορες πασών των Ρωσσιών, οι οποίοι αναγέννησαν τη Ρως, άρχισαν οι ίδιοι να αντιμετωπίζονται ως ηγέτες του Ορθόδοξου πολιτισμού, ο οποίος αντιπαρατίθετο εν πολλοίς στον λεγόμενο Δυτικό κόσμο.

Ο αιματοβαμμένος 20ός αι., αιώνας συντριβής μακραίωνων παραδόσεων και κραταιών

αυτοκρατοριών, ανέκοψε φαινομενικά την πορεία του χριστιανικού πολιτεύματος, που ξεκίνησε τον 4ο αι. με τον ισαπόστολο αυτοκράτορα Κωνσταντίνο τον Μέγα. Νέες ιδεολογίες, όπου ο Θεός δεν χωρούσε πλέον, κατακυρίευσαν τα πνεύματα και τους λαούς. Ωστόσο, όλες αυτές οι διδασκαλίες, οι οποίες ως γνώμονα θέτουν τον άνθρωπο, το έθνος, την καταπιεζόμενη τάξη κλπ., αποδείχθηκαν βραχύχρονες. Και σήμερα στη Ρωσία δόθηκε η ευκαιρία να επανέλθει στις καταβολές της, τρεφόμενη από τις οποίες εδραιώθηκε ως μεγάλη δύναμη. Όμως, η προ μιας χιλιετίας κατάσταση επαναλήφθηκε. Οι διαμάχες για την «επιλογή πορείας» ξέσπασαν με νέα ορμή. Ποια θα πρέπει να είναι η νέα Ρωσία; Αξίζει να επανέλθουμε στην επιλογή, την οποία είχε κάνει ο πρίγκιπας Βλαδίμηρος και επί μια σχεδόν χιλιετία ακολούθησαν οι πρόγονοί μας; Μήπως άραγε επρόκειτο για ένα τραγικό λάθος;

Τι, τέλος πάντων, συνέβη το 988, όπως έχει καθιερωθεί να χρονολογούμε το Βάπτισμα των Ρως; Προκειμένου να απαντήσουμε στο ερώτημα, ας στραφούμε στις πηγές και ας προσπαθήσουμε κατά δύναμιν αντικειμενικά, να εξετάσουμε πώς, με ποιο σκοπό και γιατί ο Άγιος Βλαδίμηρος δέχθηκε το βάπτισμα.

Τι γνωριζουμε; πηγες

Ας ρίξουμε μια ματιά επί ποιου κύκλου πηγών βασίζονται οι πληροφορίες μας για το Βάπτισμα των Ρως. Όσο εκπληκτικό και αν είναι, αυτές οι πηγές δεν είναι και πολλές. Εν τούτοις, ποικίλλουν ως προς την προέλευσή τους, γεγονός που ενισχύει σημαντικά την αξία τους.

Ο Νέστωρ ο Χρονογράφος

«Η ιστορία των περασμένων χρόνων»

Παλαιορωσικές πηγές

Η θεμελιώδης εκδοχή της παλαιορωσικής ιστορίας, η οποία έφθασε έως εμάς και είναι γνωστή ως

«Ιστορία των περασμένων χρόνων» (σ.τ.μ. Πρώτο ή Νεστοριανό Χρονικό), εμφανίσθηκε εκατό χρόνια μετά το Βάπτισμα των Ρως. Επομένως, τίθεται εύλογα το ερώτημα: κατά πόσον μπορεί να εμπιστευθεί κανείς μια χρονικογραφικού τύπου αφήγηση για το γεγονός αυτό; Είναι σαφές ότι ο συγγραφέας αναμφιβόλως συνδέεται με την Εκκλησία (η παράδοση θέλει να είναι ο μοναχός της Μονής των Σπηλαίων του Κιέβου Νέστωρ ο Χρονικογράφος) και δεν είναι αδιάφορος γι᾽ αυτό το ιερό θέμα, όπως αποδεικνύεται και από πολυάριθμες ρητορικές παρεκβάσεις με βιβλικά χωρία. Μια σειρά από λεπτομέρειες της αφηγήσεως πάντως (συμπεριλαμβανομένων και των αναφορών στην τοπογραφία των γεγονότων) συνηγορεί υπέρ του ότι η εν γένει χρονογραφική αφήγηση του Βαπτίσματος βασίζεται σε παλαιές μαρτυρίες, που ανάγονται στους αυτόπτες εκείνων των γεγονότων.

Τι μας διηγείται το Χρονικό; Παραπέμποντας τους ενδιαφερόμενους για το πλήρες κείμενο στην ακαδημαϊκή μετάφραση της «Ιστορίας των περασμένων χρόνων» και τους λάτρεις της παλαιορωσικής γλώσσας στα πρωτότυπα, που εκδόθηκαν στην «Πλήρη συλλογή των ρωσικών Χρονικών», θα αφηγηθούμε την περίληψη.

Η εκστρατεία του πρίγκιπα Βλαδίμηρου κατά των Βουλγάρων. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Ο Βλαδίμηρος συνομιλεί με τους μωαμεθανούς Βουλγάρους. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Κατά το έτος 6493 από κτίσεως κόσμου (το 985 σύμφωνα με τη δική μας χρονολόγηση) ο χρονογράφος αναφέρει την εκστρατεία του πρίγκιπα Βλαδίμηρου κατά των Βουλγάρων και την υπογραφή ειρήνης μαζί τους. Προφανώς ως «Βούλγαροι» αποκαλούνται εδώ οι Βούλγαροι του Βόλγα, οι οποίοι είχαν προ ολίγου ασπασθεί το Ισλάμ. Άλλωστε, το επόμενο ήδη έτος, το 986, στο Κίεβο έφθασε αντιπροσωπεία των «Βουλγάρων της μωαμεθανικής πίστεως» με μια απρόσμενη πρόταση προς τον Βλαδίμηρο: «Συ, πρίγκιπα, είσαι σοφός και συνετός, αλλά δεν γνωρίζεις τον

νόμο, πίστεψε στον νόμο μας και προσκύνα τον Μωάμεθ». Ο Ρώσος πρίγκιπας, ο οποίος μόλις είχε κατασκευάσει ένα ειδωλολατρικό πάνθεο στο Κίεβο και είχε καθιερώσει τις ανθρωποθυσίες, αντέδρασε απροσδόκητα. Αντί μιας κατηγορηματικής αρνήσεως στη προσβλητική για έναν πεπεισμένο ειδωλολάτρη πρόταση να μεταβάλει «την πίστη των προγόνων», επέδειξε ενδιαφέρον: «Ποια είναι η πίστη σας;». Και με αρκετή ευμένεια άκουσε τις απλές βασικές αρχές του ισλάμ. Η προοπτική παραδεισένιων απολαύσεων με τα πανέμορφα ουρί ταίριαξε με τις διαθέσεις του φιλήδονου πρίγκιπα, όμως δεν αποδέχθηκε την περιτομή και την αποχή από το χοιρινό, ενώ σχολίασε την απαγόρευση της οινοποσίας με το περίφημο: «Ρως σημαίνει εύθυμη οινοποσία, δεν μπορούμε να υπάρξουμε χωρίς αυτήν!». (Να σημειωθεί παρενθετικά ότι δεν επρόκειτο για βότκα ή έστω για κρασί: τα παλαιορωσικά μεθυστικά ποτά με βάση το μέλι ομοίαζαν περισσότερο με σπιτική μπύρα ή κβας (σ.τ.μ. ελαφρώς αλκοολούχο ποτό από ζύμωση μαύρης σικάλεως ή άρτου από αυτήν).

Από αυτό ακριβώς το περιστατικό αρχίζει η αφήγηση του χρονογράφου για την «επιλογή πίστεως», που κορυφώθηκε με τη Βάπτιση του Βλαδίμηρου και όλων των Ρως. Η αφήγηση κινείται, αδιαμφισβήτητα, στα όρια του θρύλου και απαρτίζεται από διάφορες πτυχές, όμως κάθε άλλο παρά είναι τόσο φανταστική, όσο φαινόταν έως πρόσφατα.

Η είδηση ότι ο κραταιός Ρώσος ηγεμόνας ενδιαφέρθηκε για τα θρησκευτικά ζητήματα, διαδόθηκε γρήγορα ανά τον κόσμο και να που, ακολουθώντας τους μουσουλμάνους Βουλγάρους, στο Κίεβο εμφανίζονται «Γερμανοί (το Πρώτο Χρονικό του Νόβγκοροντ προσθέτει: «από τη Ρώμη»), απεσταλμένοι του Πάπα», λέγοντας: «Η πίστη μας είναι φως, διότι προσκυνούμε τον Θεό, ο Οποίος έπλασε τον ουρανό και τη γη, τα αστέρια και τη σελήνη και κάθε πνοή, ενώ οι θεοί σας είναι ένα ξύλο. Ο πρίγκιπας και αυτή τη φορά επέδειξε ενδιαφέρον: «Ποια εντολή τηρείτε;», και αφού άκουσε, απέπεμψε τους πρέσβεις σπίτι τους λέγοντας: «Οι πατέρες μας δεν τα αποδέχθηκαν αυτά!». Αυτή η απάντηση είναι μια σπουδαία μαρτυρία της αυθεντικότητας της αφηγήσεως του Χρονικού, καθώς από δυτικές πηγές γνωρίζουμε ότι το 961 Γερμανοί κήρυκες, απεσταλμένοι του βασιλιά Όθωνος Α΄ (τον οποίο το 962 ο Πάπας ανακήρυξε επιπροσθέτως και «Ρωμαίο αυτοκράτορα») επιχείρησαν τη βάπτιση των Ρως, αλλά εκδιώχθηκαν από τον πατέρα του Βλαδίμηρου, πρίγκιπα Σβιατοσλάφ.

Τους Βουλγάρους και Γερμανούς διαδέχθησαν οι Ιουδαίοι της Χαζαρίας. Δήλωσαν ότι σταύρωσαν Εκείνον, στον Οποίο πιστεύουν οι χριστιανοί, ενώ οι ίδιοι πιστεύουν στον «μόνο Θεό του Αβραάμ, του Ισαάκ και του Ιακώβ». Ο Βλαδίμηρος επέδειξε ενδιαφέρον και εδώ: «Ποιος είναι ο νόμος σας;», και αφού άκουσε την απάντηση, τους έθεσε μια απλή, αλλά πονηρή ερώτηση: «Πού είναι η γη σας;». Είναι μάλλον απίθανο ότι ο Ρώσος πρίγκιπας έθιξε το πλέον επώδυνο ζήτημα της ιουδαϊκής θρησκείας. Διότι με την εκδίωξή τους από την Ιερουσαλήμ το 70 μ.Χ. οι Εβραίοι δεν έχασαν μόνον τη γη των προγόνων τους, αλλά και την κρατική τους υπόσταση, όπως και τον μοναδικό επί γης ναό τους. Εδώ και δύο και πλέον χιλιετίες ήδη οι Ιουδαίοι στερούνται της δυνατότητας να λατρέψουν σε ναό τον Θεό. Όντως, φοβερή τιμωρία! Δεν προκαλεί έκπληξη ότι ο Βλαδίμηρος κατηγόρησε τους συνομιλητές του για την επιθυμία να προκαλέσουν την οργή του Θεού στη Ρως, μια οργή, που και οι ίδιοι ομολογούσαν ότι αποτελεί αιτία της διασποράς τους επί της γης.

Τελικά ενώπιον του πρίγκιπα παρουσιάσθηκε απεσταλμένος των Ελλήνων. Έφθασε τελευταίος. Δεν ήταν όμως απλός κήρυκας, αλλά ένας φιλόσοφος. Ο λόγος του, που άρχισε με κατηγορίες κατά των ανταγωνιστών του και κατέληξε με υπόσχεση του πυρός της κολάσεως σε όσους δεν πιστεύουν αληθινά, κατέχει πολλές σελίδες στο Χρονικό. Στην ουσία είναι ένα πραγματικό σύντομο μάθημα ιεράς ιστορίας από τον Αδάμ μέχρι τον Χριστό και τους Αποστόλους, των οποίων τη διδασκαλία δέχθηκαν οι Έλληνες. Σύμφωνα με τον χρονογράφο, ο Βλαδίμηρος εντυπωσιάσθηκε από την αφήγηση, αλλά πολύ περισσότερο από την αναπαράσταση της Φοβερής Κρίσεως, που του επιδείχθηκε. Ευχαρίστησε πλουσιοπάροχα τον φιλόσοφο, ωστόσο στην πρότασή του να βαπτισθεί απάντησε: «Θα περιμένω λίγο».

Ο Βλαδίμηρος συνομιλεί με τον Έλληνα φιλόσοφο. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Προσφορά δώρων στον Έλληνα φιλόσοφο. Αποχώρηση του Έλληνα φιλοσόφου με τιμές από το Κίεβο. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Η επίδειξη από τον Έλληνα φιλόσοφο παραπετάσματος με τη μορφή του Ιησού Χριστού. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Η διαβούλευση του Βλαδίμηρου με τους άρχοντες και τους πολίτες. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Στη συνέχεια το Χρονικό αφηγείται τη λεγόμενη εξέταση των πίστεων. Αυτή η διήγηση, παρά τη μορφή του θρύλου, περιλαμβάνει πολλές ιστορικά αυθεντικές λεπτομέρειες. Αφού συνεκάλεσε τους άρχοντες και τους πρεσβύτερους της πόλεως, ο Βλαδίμηρος τους εξιστόρησε τις συζητήσεις του με τους Βουλγάρους, τους Γερμανούς, τους Ιουδαίους και τους Έλληνες, ζητώντας τη συμβουλή τους. Οι άρχοντες και οι πρεσβύτεροι, αφού επεσήμαναν λογικά ότι «κανείς δεν μέμφεται τα ίδια, αλλά τα επαινεί», συμβούλευσαν τον πρίγκιπα να επιλέξει τους δέκα πλέον συνετούς και έμπιστους ανθρώπους και να τους στείλει σε όλους αυτούς τους λαούς, με σκοπό «να εξετάσουν τη λατρεία του καθενός: τον τρόπο, κατά τον οποίο υπηρετούν τον Θεό».

Οι απεσταλμένοι, λοιπόν, του πρίγκιπα κατευθύνθηκαν στους Βουλγάρους, επισκεπτόμενοι την ακολουθία σε μουσουλμανικό τέμενος. Κατόπιν απεστάλησαν στους «Γερμανούς» και από εκεί στην «των Ελλήνων γη». Το αποτέλεσμα της αποστολής τους είναι γνωστό: αφού επέστρεψαν στο Κίεβο τα μέλη της αποστολής εξέθεσαν στους προσελθόντας επί τούτω πρεσβυτέρους και τον πρίγκιπα τις εντυπώσεις τους και τάχθηκαν υπέρ της βυζαντινής θείας λατρείας.

Ο Βλαδίμηρος αποστέλλει πρέσβεις στους Βουλγάρους. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Υποδοχή από τον Βλαδίμηρο των πρέσβεων, που επέστρεψαν από τους Βουλγάρους. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Προς τρόπον τινά επιβεβαίωση του συμπεράσματός τους διατυπώθηκε η «κρίση» των αρχόντων: «Εάν ο νόμος των Ελλήνων ήταν κακός, δεν θα τον αποδεχόταν η γιαγιά σου η Όλγα, που ήταν η σοφότερη όλων των ανθρώπων». Η απόφαση του πρίγκιπα ήταν γρήγορη και κάπως απρόσμενη. «Απαντώντας δε ο Βλαδίμηρος είπε: Πού λοιπόν θα βαπτισθούμε; Εκείνοι δε είπαν: όπου αρέσκεσαι».

Γιατί αλήθεια ο πρίγκιπας διατύπωσε κατ᾽ αυτόν τον τρόπο την ερώτησή του; Μήπως δεν ήταν αυτονόητο ότι το βάπτισμα θα έπρεπε να γίνει στην πρωτεύουσα, το Κίεβο; Ως απεδείχθη ο Βλαδίμηρος είχε ένα περιπλοκότερο σχέδιο. Η ουσία του μέχρι σήμερα προκαλεί διαφωνίες, αλλά πλέον λογική μπορεί να θεωρηθεί η ακόλουθη εξήγηση. Εκτός των αρχόντων και των πρεσβυτέρων, ο πρίγκιπας επηρεαζόταν από τη γνώμη του στρατού του. Άλλωστε, η χλεύη των στρατιωτών υπήρξε κάποτε η αιτία να αρνηθεί κατηγορηματικά το βάπτισμα ο Σβιατοσλάφ, τον οποίο η μητέρα του Όλγα ματαιοπονούσε να μυήσει στον χριστιανισμό. Στα μάτια του στρατού έμοιαζε με επαίσχυντη ολιγοψυχία το βάπτισμα από τους βυζαντινούς Έλληνες, εκείνους, εναντίον των οποίων εκστράτευαν, εξασφαλίζοντας πλούτο και δόξα για τους ίδιους και τους ανθρώπους τους οι προγενέστεροι Ρώσοι πρίγκιπες Σβιατοσλάφ, Ίγκορ και Ολέγκ. Προκειμένου να διαφυλάξει το κύρος του ο Βλαδίμηρος έπρεπε να επιλύσει ένα περίπλοκο πρόβλημα: να βαπτισθεί από τους Έλληνες, χωρίς όμως να δώσει ούτε την παραμικρή αφορμή να ερμηνευθεί αυτό ως υποταγή. Και η λύση βρέθηκε.

Με την έναρξη του επόμενου έτους 6496 (από τον Σεπτέμβριο του 987 έως τον Αύγουστο του 988

μ.Χ.) το Χρονικό εξιστορεί την εκστρατεία του πρίγκιπα Βλαδίμηρου κατά του κεντρικού προπυργίου των Βυζαντινών στην περιοχή της Βόρειας Μαύρης Θάλασσας, της ενδόξου πόλεως Χερσονήσου, γνωστής κατά τον Μεσαίωνα ως Χερσών και στις ρωσικές πηγές ως Κορσούν.

Η πολιορκία της Χερσώνος από τον στρατό του Βλαδίμηρου. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Πολιορκία της Χερσώνος από τον στρατό του Βλαδίμηρου. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Η παράδοση της Χερσώνος στον στρατό του Βλαδίμηρου. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Αφού κατέλαβε μετά από πολιορκία την πόλη, ο Βλαδίμηρος απέστειλε πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη στους αυτοκράτορες Βασίλειο Β΄ και Κωνσταντίνο Η΄ με τελεσίγραφο: δώστε μου για γυναίκα την παρθένο αδελφή σας, αλλιώς θα καταλάβω και την πρωτεύουσά σας. Η πορφυρογέννητος Άννα, αδελφή των συμβασιλέων, ήταν εκείνη την εποχή ίσως η πλέον περιζήτητη νύμφη ανά τον κόσμο.

Η Όλγα συνομιλεί με τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Ζ΄ Πορφυρογέννητο. Η Βάπτιση της Όλγας στην Κωνσταντινούπολη από τον βασιλιά και τον πατριάρχη. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Την ήθελαν για γυναίκα και ο Ρωμαίος αυτοκράτορας των Γερμανών, και ο τσάρος των Βουλγάρων, αλλά κανείς δεν αξιώθηκε την τιμή να συγγενεύσει με τον αυτοκρατορικό οίκο της Νέας Ρώμης. Άλλωστε, είχε απαγορεύσει να δίδονται οι πριγκίπισσες βασιλικού αίματος ως σύζυγοι σε βαρβάρους όχι κάποιος άλλος, αλλά ο ίδιος ο παππούς της Άννας Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος, επί της βασιλείας του οποίου στην Κωνσταντινούπολη βαπτίσθηκε η γιαγιά του Βλαδίμηρου, η Ρωσίδα πριγκίπισσα Όλγα. Όμως τώρα η κατάσταση ευρισκόταν σε αδιέξοδο, με τον εμφύλιο να μαίνεται στην αυτοκρατορία και οι προβληματισμένοι βασιλείς ενδιαφέρονταν για τη συμμαχία με τον Βλαδίμηρο.

Ο Κωνσταντίνος Η΄. Μικρογραφία από το χρονικό του Ιωάννη Σκυλίτζη

Ο Βασίλειος Β΄. Μικρογραφία από το χρονικό του Ιωάννη Σκυλίτζη

Ο Βλαδίμηρος αποστέλλει δρομέα στους βυζαντινούς αυτοκράτορες Βασίλειο Β΄ και Κωνσταντίνο Η΄ με την πρόταση να του δώσουν για σύζυγο την αδελφή τους Άννα. Ο δρομέας μεταφέρει τη συγκατάθεση των βυζαντινών αυτοκρατόρων για το γάμο της Άννας με τον Βλαδίμηρο υπό τον όρο να βαπτισθεί ο τελευταίος. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Γι᾽ αυτό και απάντησαν κατά τρόπο απολύτως βυζαντινό, αφού υποχωρώντας τακτικά κέρδιζαν στρατηγικά: «Δεν συνηθίζεται οι χριστιανοί να δίνουν γυναίκες τους για γάμο σε ειδωλολάτρες. Εάν βαπτισθείς, τότε θα λάβεις και εκείνη, και την βασιλεία των Ουρανών θα κληρονομήσεις, και θα είσαι ομόδοξός μας».

Ο Βλαδίμηρος συμφώνησε, αλλά τόνισε: είναι έτοιμος να βαπτισθεί, όχι επειδή το απαιτούν οι βασιλείς: «Διότι προηγουμένως ήδη δοκίμασα τον νόμο σας και είναι της αρεσκείας μου η πίστη και η λατρεία σας, για την οποία με ενημέρωσαν οι απεσταλμένοι μας». Μετά από νέο γύρο διαπραγματεύσεων αποφασίσθηκε ότι ιερείς, οι οποίοι θα αφιχθούν συνοδεύοντας την Άννα, θα βαπτίσουν τον Ρώσο πρίγκιπα. Έμεινε μόνον να πεισθεί η πριγκίπισσα, η οποία έπεσε σε απελπισία: «Πορεύομαι σαν σε αιχμαλωσία, καλύτερα να πεθάνω εδώ». Επ᾽ αυτού αντέταξαν οι αδελφοί: «Μέσω σού είναι δυνατόν ο Θεός να στρέψει τη γη των Ρώσων στη μετάνοια, ενώ θα απελευθερώσει από τον φοβερό πόλεμο τη γη των Ελλήνων».

«Και με δυσκολία κατόρθωσαν να πείσουν αυτήν», προσέθεσε ο Ρώσος χρονογράφος, περιγράφοντας εκείνο το επεισόδιο. Είναι δύσκολο να ελέγξουμε την αξιοπιστία των λεπτομερειών αυτής της οικογενειακής σκηνής, αλλά οι διαθέσεις της Άννας και των αδελφών της αποτυπώθηκαν με λεπτότητα. Η μεγαλωμένη στη βασιλική αυλή δεσποινίς δεν θα μπορούσε χωρίς φρίκη να σκέπτεται τη συνάντηση με τον εκ Βορρά πολυγαμικό βάρβαρο (για τη φιληδονία του Βλαδίμηρου κυκλοφορούσαν θρύλοι σε όλη την Ευρώπη, ακόμη και ο Γερμανός χρονογράφος Τίτμαρ μάς πληροφορεί για κάποιο «περίζωμα της Αφροδίτης», το οποίο εφέρετο να φορά ο Ρώσος ηγεμόνας για να «ενδυναμώνει τη έμφυτη ροπή του προς τη λαγνεία»).

Η Άννα επιβιβάσθηκε στο πλοίο και, αφού αποχαιρέτισε τους οικείους της, αναχώρησε κλαίγοντας, συνοδευόμενη από άρχοντες και ιερείς στο δια θαλάσσης ταξίδι της.

Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες Βασίλειος Β΄ και Κωνσταντίνος Η΄ πείθουν την πριγκίπισσα Άννα. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες Βασίλειος Β΄ και Κωνσταντίνος Η΄ πείθουν την πριγκίπισσα Άννα. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Η πριγκίπισσα Άννα μεταφέρει στον Βλαδίμηρο μήνυμα με τη συμβουλή να βαπτισθεί το ταχύτερο, προκειμένου να απαλλαχθεί από την οφθαλμική νόσο. Η λήψη του μηνύματος της Άννας από τον Βλαδίμηρο. Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Την τελετή κατηχήσεως και βαπτίσεως του Ρώσου πρίγκιπα, σύμφωνα με το ίδιο Χρονικό, πραγματοποίησε ο επιτόπιος ιεράρχης αρχιεπίσκοπος Χερσώνος, συμπαραστατούμενος από τους κληρικούς, οι οποίοι αφίχθησαν από την Κωνσταντινούπολη. Ο χρονογράφος διηγείται ότι λίγο πριν το βάπτισμα ο Βλαδίμηρος «υπέστη μια οφθαλμική νόσο» και έπαυσε να βλέπει, ενώ η πριγκίπισσα, η οποία είχε ήδη καταφθάσει, αλλά δεν τον είχε ακόμη δει, τον συμβούλευσε να βαπτισθεί το δυνατό συντομότερο, ώστε να θεραπευθεί από τη νόσο του. Έτσι κι έγινε: η πνευματική ανάβλεψη στον Βλαδίμηρο συνέπεσε με τη σωματική και ο χθεσινός ειδωλολάτρης ανέκραξε με χαρά: «Για πρώτη φορά είδα τον αληθινό Θεό!». Είναι χαρακτηριστικό ότι ακριβώς μετά από αυτό το θαύμα «πολλοί εκ του στρατού του» αποφάσισαν να ακολουθήσουν το παράδειγμα του πρίγκιπα. Πολλοί, αλλά όχι όλοι, και αυτή είναι μια σημαντική λεπτομέρεια, που δείχνει ότι η απόφαση να βαπτισθεί κάθε άλλο παρά ήταν τόσο φυσική και απλή για τον πρίγκιπα, όσο μπορεί να φαίνεται.

Μετά το Βάπτισμα ο Βλαδίμηρος, κατά το Χρονικό, ανήγειρε ναό του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στη Χερσώνα-Κορσούν επί του λόφου, ο οποίος είχε υψωθεί στο κέντρο της πόλεως κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, από υλικά και χώμα, που αφαιρούσαν οι κάτοικοι από το ρωσικό ανάχωμα. Στη συνέχεια παραχώρησε την πόλη στον αυτοκράτορα και αναχώρησε για την οικία του με την Άννα, τον Αναστάσιο και ιερείς της Χερσώνος και της πριγκιπικής συνοδείας, παίρνοντας μαζί του τα ιερά λείψανα των Αγίων Κλήμεντος Ρώμης και του μαθητή του Φοίβου, εκκλησιαστικά σκεύη και

εικόνες, καθώς και δύο χάλκινα αγάλματα και τετράδα χάλκινων αλόγων (αυτά, όπως διευκρινίζει ο χρονογράφος, μέχρι σήμερα υπάρχουν στο Κίεβο τοποθετημένα πίσω από την Αγία Σοφία, ενώ οι αμαθείς τα θεωρούν μαρμάρινα).

Η Βάπτιση του Βλαδίμηρου.
Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Το Βάπτισμα του στρατού του Βλαδίμηρου.
Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Η διακυβέρνηση του Βλαδίμηρου στο Κίεβο.
Η ανέγερση επί του λόφου, κατόπιν εντολής του,
ξύλινων μνημείων του Περούν
και άλλων παγανιστικών θεοτήτων.
Μικρογραφία από το χρονικό του Ραντζιβίλ

Αφού έφθασε στο Κίεβο, ο νικηφόρος πρίγκιπας διέταξε την αποκαθήλωση των ειδώλων, που ο ίδιος είχε πρόσφατα στήσει: κάποια τεμαχίστηκαν, άλλα κάηκαν, ενώ το είδωλο του Περούν αξιώθηκε ξεχωριστής τιμής: δεμένο στην ουρά αλόγου σύρθηκε «από την οδό Μπόριτσεφ στο Ρυάκι», συνοδευόμενο από δώδεκα άνδρες, οι οποίοι το χτυπούσαν με ρόπαλα (όχι, όπως αναφέρει ο χρονογράφος, επειδή το ξύλο μπορεί να αισθανθεί τα χτυπήματα, αλλά προκειμένου να «τιμωρηθεί» το δαιμόνιο, που μέσω αυτού αποπλανούσε τους ανθρώπους).

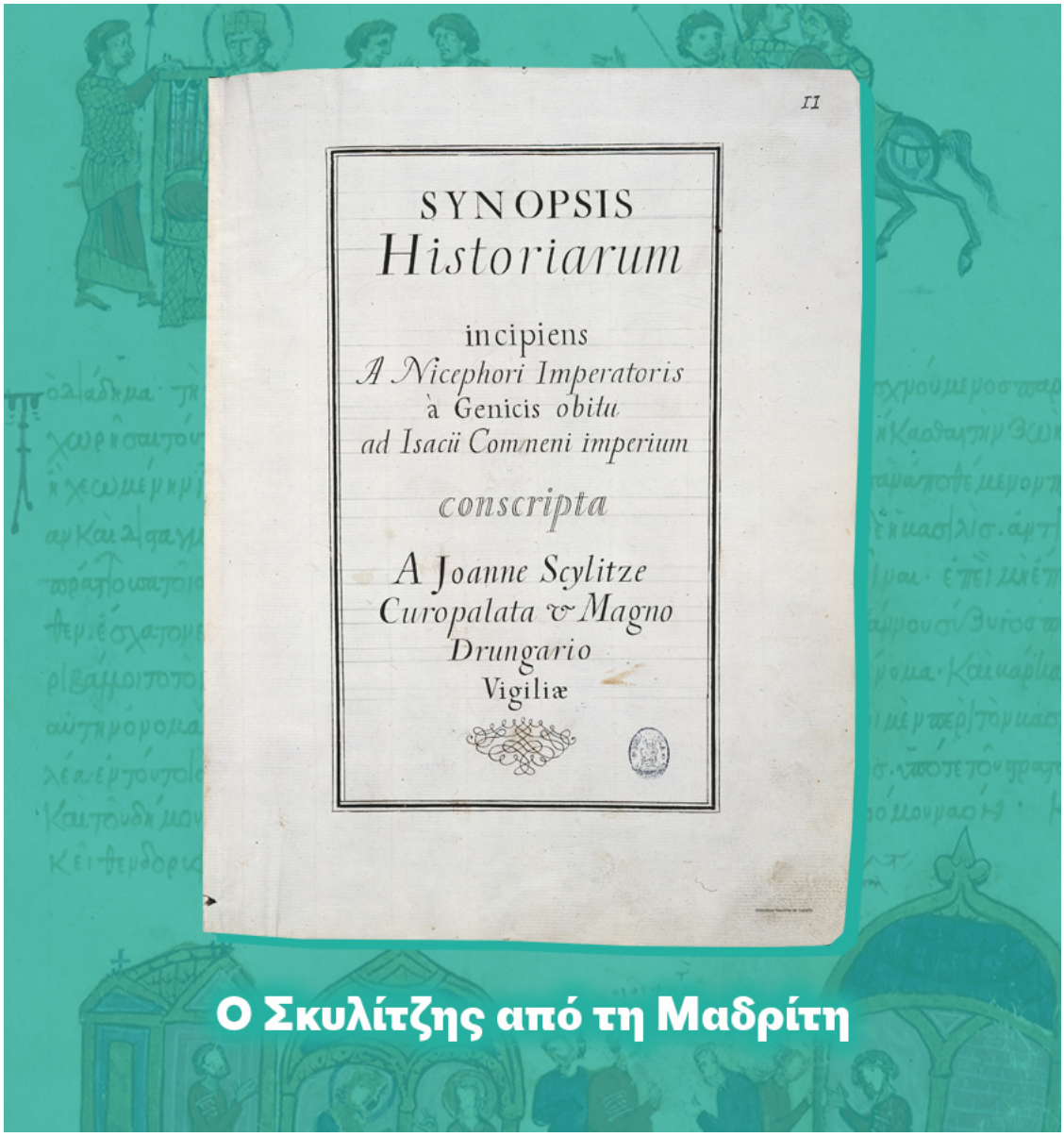
Ελάχιστα θρήνησαν την απώλεια του Περούν οι ειδωλολάτρες κάτοικοι του Κιέβου. Διά των κηρύκων του ο Βλαδίμηρος ανακοίνωσε σε όλη την πόλη: «Όποιος αύριο δεν βρεθεί στον ποταμό, πλούσιος ή φτωχός, ενδεής ή δούλος, θα είναι αντίπαλός μου». Ακούγοντας αυτά, γράφει ο χρονογράφος, οι άνθρωποι με χαρά κατευθύνθηκαν στον Δνείπερο, λέγοντας: «Εάν δεν ήταν αυτό καλό εγχείρημα, δεν θα το είχαν επιλέξει ο πρίγκιπας και οι άρχοντες». Το πρωί ο Βλαδίμηρος με τους κληρικούς εξήλθε στο Δνείπερο, όπου είχε συγκεντρωθεί αναρίθμητο πλήθος ανθρώπων, από γέρους έως θηλάζοντα νήπια στην αγκαλιά των γονέων τους. Οι ιερείς προσεύχονταν, ενώ ο λαός λουζόταν στα ύδατα: και μπορούσε κανείς να διακρίνει μεγάλη χαρά στους ουρανούς και επί γης λόγω της σωτηρίας τόσων ψυχών. Ενώ ο διάβολος, γράφει ο χρονογράφος, στέναζε πικραμένος, λέγοντας: «Επιθυμούσα να κατοικώ ανάμεσα σε αυτούς τους ανθρώπους, οι οποίοι δεν γνώριζαν

την αποστολική διδασκαλία και αγνοούσαν τον Θεό και χαιρόμουν όταν με υπηρετούσαν. Όμως να, που με νικούν όχι Απόστολοι και μάρτυρες, αλλά κάποιοι απλοϊκοί. Και δεν θα βασιλεύω πλέον σε αυτές τις χώρες!».

Στη συνέχεια ο Ρώσος πρίγκιπας άρχισε να συγκεντρώνει τα παιδιά των αρχόντων και τα παρέδιδε για «λόγια εκπαίδευση», παρά το θρήνο των μητέρων τους, οι οποίες δεν ήθελαν να αφήσουν τα τέκνα τους και τα έκλαιγαν ως νεκρούς. Έτσι, ολοκληρώνει ο χρονογράφος, εκπληρώθηκε στη γη των Ρως η βιβλική προφητεία: «Καὶ ἀκούσονται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κωφοὶ λόγους βιβλίου, τρανὴ δὲ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων». Δεν χωρά αμφιβολία ότι ακριβώς αυτό το «μορφωτικό πρόγραμμα» εξασφάλισε την απίθανη, και για πολλούς γείτονες των Ρως απροσδόκητη, επιτυχία της θρησκευτικής μεταρρυθμίσεως του πρίγκιπος Βλαδίμηρου, ο οποίος θα μπορούσε τώρα δικαίως να χαρακτηρισθεί ισαπόστολος Βαπτιστής των Ρως.

Έλληνες συγγραφείς

Όσο παράξενο κι αν φαίνεται, οι βυζαντινοί συγγραφείς, που έγραφαν στα ελληνικά, σχεδόν «δεν πρόσεξαν» το Βάπτισμα των Ρως επί της ηγεμονίας του πρίγκιπος Βλαδίμηρου. Τούτο καθίσταται ακόμη πιο εκπληκτικό, επειδή το γεγονός ήταν συνδεδεμένο άμεσα με την αυτοκρατορική δυναστεία, και φαινομενικά θα μπορούσε να θεωρηθεί μια μεγάλη στρατηγική επιτυχία της αυτοκρατορίας, άλλωστε αποκτούσε έναν ισχυρό σύμμαχο στον Βορρά.

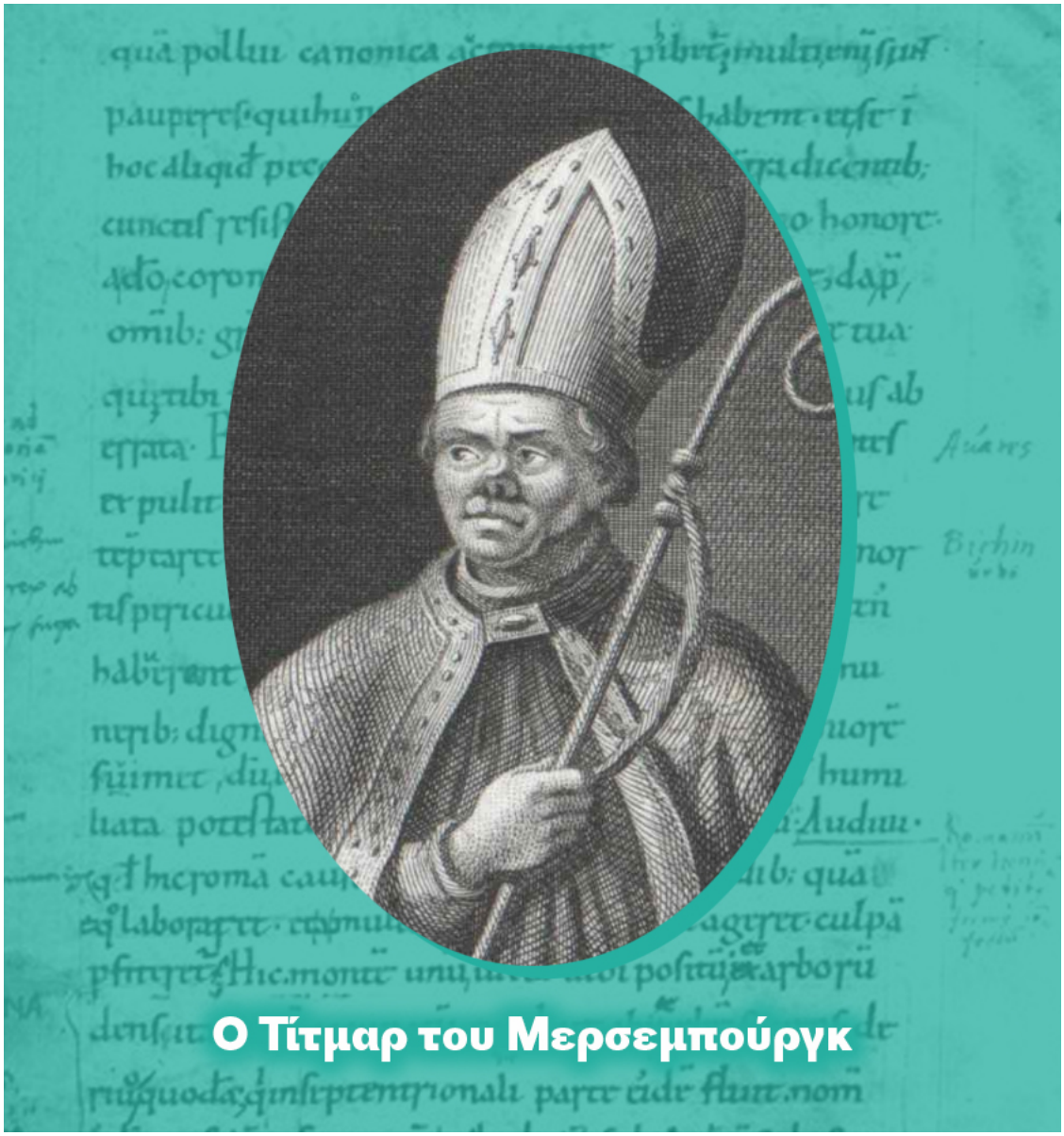
Η αιτία της αποσιωπήσεως θα μπορούσε να ήταν οι ταπεινωτικές για τους υπερήφανους Ρωμιούς περιστάσεις της βαπτίσεως του Βλαδίμηρου: ο Ρώσος πρίγκιπας βαπτίσθηκε, αφού κατέλαβε μια σημαντική αυτοκρατορική πόλη και εκ των πραγμάτων εξανάγκασε τους αυτοκράτορες να του δώσουν ως σύζυγο την αδελφή τους Άννα. Εκείνο, που για τους Ρώσους ήταν αποδεικτικό του δικαίου του Βλαδίμηρου, ο οποίος, αφού δέχθηκε τον Χριστό, αμέσως έλαβε προφανή βοήθεια από Εκείνον, στα μάτια των Βυζαντινών ήταν πρόδηλη αποτυχία, η οποία θα ήταν ευκολότερο να αποσιωπηθεί.

Όπως και να έχει, οι βυζαντινοί ιστορικοί αποσιωπούν το Βάπτισμα του Βλαδίμηρου. Ωστόσο αφηγούνται δύο συνδεδεμένα με αυτό γεγονότα: το Χρονικό του Ιωάννη Σκυλίτζη (11^{ος} αι.) κάνει σύντομη μνεία στον γάμο του πρίγκιπα των Ρώσων με την αδελφή των αυτοκρατόρων και στη στρατιωτική βοήθεια, που εκείνος απέστειλε και χάρη στην οποία ο Βασίλειος Β΄ επικράτησε επί των στασιαστών και διατήρησε την εξουσία. Την τελευταία λεπτομέρεια, με τη σειρά τους, αποσιωπούν οι ρωσικές πηγές. Αυτή η κατανομή πληροφοριών είναι φυσική: οι συγγραφείς αναφέρουν μόνον εκείνα, που θεωρούν σπουδαία για τη διήγησή τους. Ενώ οι ιστορικοί προσπαθούν

από αυτές τις στενά κατευθυνόμενες, κάποτε και διαστρεβλωμένες, απόψεις να αποκαταστήσουν μια πανοραμική και συνεκτική εικόνα του παρελθόντος.

Δυτικοί συγγραφείς

Τι, όμως, λέγουν για το Βάπτισμα των Ρως οι δυτικοευρωπαϊκές πηγές; Όσο κι αν φανεί παράξενο, πολύ λίγα και συγκεχυμένα.

Το Χρονικό του Τίτμαρ του Μέρσεμπουργκ, που συντάχθηκε το διάστημα 1012–1018, περιγράφει τον «ρήγα της Ρουσίας Βλαδίμηρο» ως «μέγα, βάναυσο και έκλυτο ηγέτη, ο οποίος χρησιμοποίησε φοβερή βία εις βάρος των μαλθακών Δαναών» (έτσι ονόμαζαν οι τραχείς Γερμανοί τους Βυζαντινούς). Ο Τίτμαρ γνωρίζει ότι ο Ρώσος ηγεμόνας «έλαβε γυναίκα από τη Ελλάδα» (την οποία εσφαλμένως ονομάζει Ελένη), που «απάχθηκε παρανόμως» από τον Όθωνα Β΄ και «κατόπιν προτροπής της ασπάσθηκε την αγία χριστιανική πίστη», την οποία δεν κόσμησε με αγαθά έργα, μολονότι στο τέλος της ζωής του «απέπλυνε την κηλίδα της αμαρτίας προσφέροντας ενθέρμως

πλούσιες ελεημοσύνες».

Οι σκανδιναβικοί θρύλοι (σάγκα) συνδέουν το Βάπτισμα των Ρως με τοπικούς ήρωες. Έτσι, σε πολλές όψιμες σάγκα για τον Όλαφ Τριουγκβάσον (τον πρώτο Νορβηγό χριστιανό ρήγα, 995–1000) υπάρχει μια διήγηση σχετικά με τη συμμετοχή του Όλαφ στην μεταστροφή του ρήγα Βαλνταμάρ και όλου του λαού της Γκαρνταρίκης (όπως στις σάγκα ονομάζουν τη Ρως) προς την αληθινή πίστη. Αφού είδε ένα όραμα για τρομερά βασανιστήρια, τα οποία αναμένουν όσους προσκυνούν τα ξύλινα είδωλα, ο Όλαφ με το απόσπασμά του αναχώρησε για το Γκίρκλαντ (Βυζάντιο), βαπτίζεται εκεί από έναν επίσκοπο Παύλο και τον πείθει να μεταβούν μαζί στη Ρουσία, όπου είχε ζήσει τα παιδικά του χρόνια. Αφού έτυχε φιλόξενης υποδοχής από τον ρήγα, ο Όλαφ προσπαθεί επί μακρόν να πείσει τον Βαλνταμάρ να ασπασθεί τον χριστιανισμό και τελικά, με τη βοήθεια της σοφής συζύγου του ρήγα Αλογκία (στη μορφή της οποίας διαφαίνονται τα χαρακτηριστικά της πριγκίπισσας Όλγας) τον έπεισε να βαπτισθεί με όλους τους ανθρώπους και όλο τον λαό του.

Σύμφωνα με την εσωτερική χρονολόγηση της σάγκα αυτό το περιστατικό χρονολογείται περίπου στο 985, πριν την «επιλογή της πίστεως» του Χρονικού και πολλοί ερευνητές αξιολογούν με σκεπτικισμό την ιστορική αξιοπιστία του.

Ανατολικές πηγές

Οι Άραβες χριστιανοί Γιάχια της Αντιόχειας (11^{ος} αι.) και ο αλ-Μακίν (13^{ος} αι.), καθώς και οι μουσουλμάνοι συγγραφείς Αμπού Σάντζα αρ-Ρουντραβάρι (τέλος του 11^{ου} αι.) και Ιμπν αλ-Ασίρ (13^{ος} αι.) φιλοξενούν μια σύντομη, αλλά περιεκτική και, κυρίως, σαφή περιγραφή των σχέσεων του αυτοκράτορα Βασιλείου και του πρίγκιπα Βλαδίμηρου. Θα παραθέσουμε την αφήγηση του Γιάχια (την οποία ακολουθούν γενικά οι λοιποί συγγραφείς), που συμβαδίζει με το βυζαντινό πλαίσιο:

«Και η θέση του κατέστη επισφαλής και προβληματίσθηκε εξαιτίας αυτής ο βασιλιάς Βασίλειος λόγω της ισχύος των στρατευμάτων αυτού και των νικών του εις βάρος του ιδίου. Και εξαντλήθηκαν τα πλούτη του και από ανάγκη κινούμενος έστειλε στον βασιλιά των Ρώσων – ενώ είναι εχθροί του – ζητώντας από αυτούς να τον βοηθήσουν στην τρέχουσα κατάστασή του. Και εκείνος συμφώνησε. Και υπέγραψαν μεταξύ τους συνθήκη αγχιστείας και παντρεύθηκε ο βασιλιάς των Ρώσων την αδελφή του βασιλιά Βασιλείου, αφού ο τελευταίος του έθεσε ως προϋπόθεση να βαπτισθεί ο ίδιος και όλος ο λαός της χώρας του και είναι ένας τεράστιος λαός. Δεν ακολουθούσαν τότε οι Ρώσοι κανένα νόμο, ούτε αναγνώριζαν καμία πίστη. Και του έστειλε ο βασιλιάς Βασίλειος στη συνέχεια μητροπολίτες και επισκόπους και βάπτισαν τον βασιλιά και όσους κατοικούσαν στα εδάφη του και του έστειλε την αδελφή του και εκείνη ανήγειρε πολλές εκκλησίες στη χώρα των Ρώσων. Και μόλις αποφασίσθηκε η υπόθεση του γάμου μεταξύ τους, έφθασαν τα στρατεύματα των

Ρώσων και ενώθηκαν με εκείνα των Ελλήνων, που διέθετε ο βασιλιάς Βασίλειος και εκστράτευσαν διά θαλάσσης και ξηράς όλοι μαζί να πολεμήσουν τον Βάρδα Φωκά στη Χρυσούπολη. Και νίκησαν τον Φωκά».

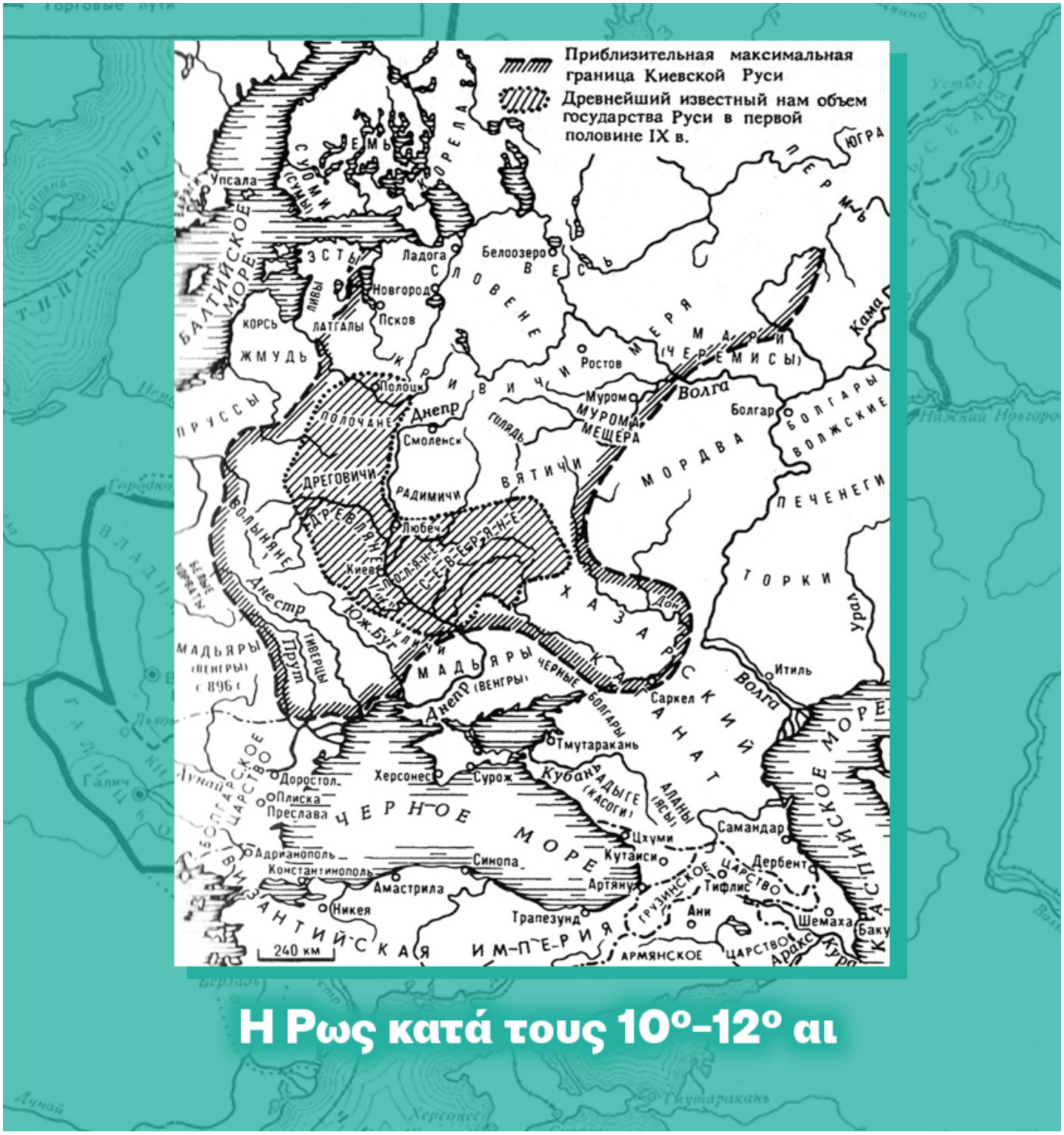
Η μάχη μεταξύ του Βάρδα Σκληρού και του Βάρδα Φωκά το 978/979. Μικρογραφία από το χρονικό του Ιωάννη Σκυλίτζη

Η μονομαχία μεταξύ του Βάρδα Σκληρού και του Βάρδα Φωκά το 978/979. Μικρογραφία από το χρονικό του Ιωάννη Σκυλίτζη

Η αλληλουχία των γεγονότων, που παρουσιάσθηκαν, ο πόλεμος με τους Ρως, η συνθήκη, ο γάμος και η στρατιωτική βοήθεια, επιβεβαιώνεται από τον Αρμένιο ιστορικό Στεπάνος Τρονέτσι, επονομαζόμενο Ασοχίκ. Διηγούμενος τα γεγονότα στην Υπερκαυκασία, στα οποία έλαβε μέρος ο βυζαντινός αυτοκράτορας Βασίλειος Β΄ με τη ρωσική φρουρά του («το λαό των Ρούσων»), επισημαίνει: «Αριθμούσαν 6000 πεζούς, εξοπλισμένοι με δόρατα και ασπίδες, τους οποίους ζήτησε ο βασιλιάς Βασίλειος από τον βασιλιά των Ρούσων εκείνη την εποχή, όταν έδωσε στον τελευταίο για γυναίκα την αδελφή του. Το ίδιο ακριβώς διάστημα οι Ρούσοι πίστεψαν στον Χριστό».

Υπηρχε ομως επιλογη;

Η πλοκή του Χρονικού σχετικά με την επιλογή της θρησκείας δεν αποτελεί μια απλή λογοτεχνική σύμβαση, όπως ενίοτε φαντάζονται οι σκεπτικιστές. Βεβαίως και ενέχει κάτι θρυλικό. Σήμερα είναι δύσκολο να φαντασθούμε ότι μακραίωνες πνευματικές παραδόσεις επιλέγονταν κατά τη διάρκεια συζητήσεων στην αυλή. Εννοείται, ότι στην επιλογή της μιας ή άλλης θρησκείας ασκούσαν τεράστια επιρροή πολιτικοί, οικονομικοί, ακόμη και γεωγραφικοί παράγοντες. Συνήθως οι ηγεμόνες είχαν μία μόνον επιλογή: μεταξύ παλαιάς παραδόσεως και νέας διδασκαλίας.

Η Ρως κατά τους 10ο-12ο αι

Ωστόσο, υπάρχουν περιοχές της υφηλίου, οι οποίες κυριολεκτικά ευρίσκονται στο σταυροδρόμι των διεθνών σχέσεων και ταυτοχρόνως δέχονται επιρροή ανταγωνιζομένων πολιτισμών και θρησκειών. Έτσι, στα Βαλκάνια και στην Κεντρική Ευρώπη έρχονταν σε σύγκρουση ο λατινικός και ο ελληνικός χριστιανισμός (τώρα αποκαλούμε τις παραδόσεις αυτές ρωμαιοκαθολικισμό και ορθοδοξία αντίστοιχα, παρόλο που στην αρχαιότητα αυτοί οι όροι εμφανίζονταν ως ταυτόσημοι). Στον Καύκασο ο ζωροαστρισμός, ο χριστιανισμός και το ισλάμ. Στην Κεντρική Ασία ο χριστιανισμός, ο βουδισμός και το ισλάμ. Στη Χαζαρία ο ιουδαϊσμός, ο χριστιανισμός και το ισλάμ. Όμως κάθε άλλο παρά παντού υπήρχε η δυνατότητα άμεσης πραγματικής επιλογής μεταξύ όλων

των εκδοχών της βιβλικής μονοθεΐας: του ιουδαϊσμού, του δυτικού και του ανατολικού χριστιανισμού και του ισλάμ. Τελικά η μοναδική αυτή η χώρα ήταν η Ρως.

Τον 10^{ο} αι. η Ρως περιβαλλόταν από όλες τις πλευρές από κράτη, όπου είχε ήδη επικρατήσει ο ένας ή άλλος τύπος μονοθεϊστικής θρησκείας: το ισλάμ στην Ανατολή, ο ρωμαιοκαθολικισμός στη Δύση, ο ιουδαϊσμός στο νοτιοανατολικό και ο ορθοδοξία στο νοτιοδυτικό μέρος.

Το «προγραμμα» του βλαδιμηρου

Οι σύγχρονοι επιστήμονες αναλογίζονται πολύ συχνά τους σκοπούς και τις προθέσεις του Βλαδίμηρου, καθώς και τα κέρδη, που αποκόμισε αυτός προσωπικά και το κράτος του από το Βάπτισμα. Λένε ότι ο γάμος με την αδελφή του Ρωμιού αυτοκράτορα αναβίβασε τον Ρώσο ηγεμόνα στην κορυφή της παγκόσμιας πολιτικής ιεραρχίας, ότι από τότε η Ρως αναδείχθηκε σε πλήρες μέλος της διεθνούς κοινότητας και κατέστη κοινωνός του πολύ ανεπτυγμένου βυζαντινού πολιτισμού κ.ο.κ.

Δεν θα ήταν άσχημο να πληροφορηθούμε και τη γνώμη των συγχρόνων του. Ο ίδιος ο Άγιος Βλαδίμηρος, σε αντιδιαστολή, λ.χ. προς τον Άγιο Κωνσταντίνο, δεν μας άφησε γραπτά κείμενα, από τα οποία θα διαφαινόταν το «θρησκευτικό-πολιτικό πρόγραμμά» του. Όμως, το Χρονικό παραθέτει μια προσευχή του πρίγκιπα, με την οποία απευθύνθηκε στον Θεό μετά το βάπτισμα. Απ᾽ όπου και αν προέρχονται εκείνα τα λόγια, σε κάθε περίπτωση αντικατοπτρίζουν την άποψη του ανθρώπου εκείνης της εποχής. Τι ζητά ο νεοβάπτιστος Ρώσος πρίγκιπας από τον Θεό;

Το Βάπτισμα του πρίγκιπα Βλαδίμηρου. Τοιχογραφία του Β. Βασνετσόφ. Λεπτομέρεια της αγιογραφίας του Ι. Καθεδρικού Ναου Αγίου Βλαδίμηρου στο Κίεβο, 1885-1893

Μεγάλε Θεέ, που δημιούργησες τον ουρανό και τη γη! Επίβλεψε τους νέους ανθρώπους Σου και δώσε σε αυτούς, Κύριε, να Σε γνωρίσουν, τον Αληθινό Θεό, όπως Σε γνώρισαν οι χριστιανικές χώρες και στερέωσαν σε αυτές την ορθή και απλανή πίστη. Βοήθησέ με Κύριε να επικρατήσω στον αντίπαλο εχθρό μου και θα ελπίζω σε Σένα και στο κράτος Σου και θα αποκρούσω τις επιβουλές του!

Πρώτα απ᾽ όλα ο πρίγκιπας εμπιστεύεται στον Θεό τον λαό του ως «νέους ανθρώπους Αυτού» και ζητεί διαφώτιση και εδραίωση στην αληθινή πίστη για τη χώρα του. Για τον ίδιο ζητεί βοήθεια κατά

του αντιπάλου, υπό τον οποίο νοείται όχι ο στρατιωτικός αντίπαλος, ούτε ο πολιτικός ανταγωνιστής, αλλά ο ίδιος ο διάβολος, το αρχέτυπο του παγκοσμίου κακού, στις επιβουλές του οποίου και ανάγονται όλα τα είδη της ανθρώπινης έχθρας.

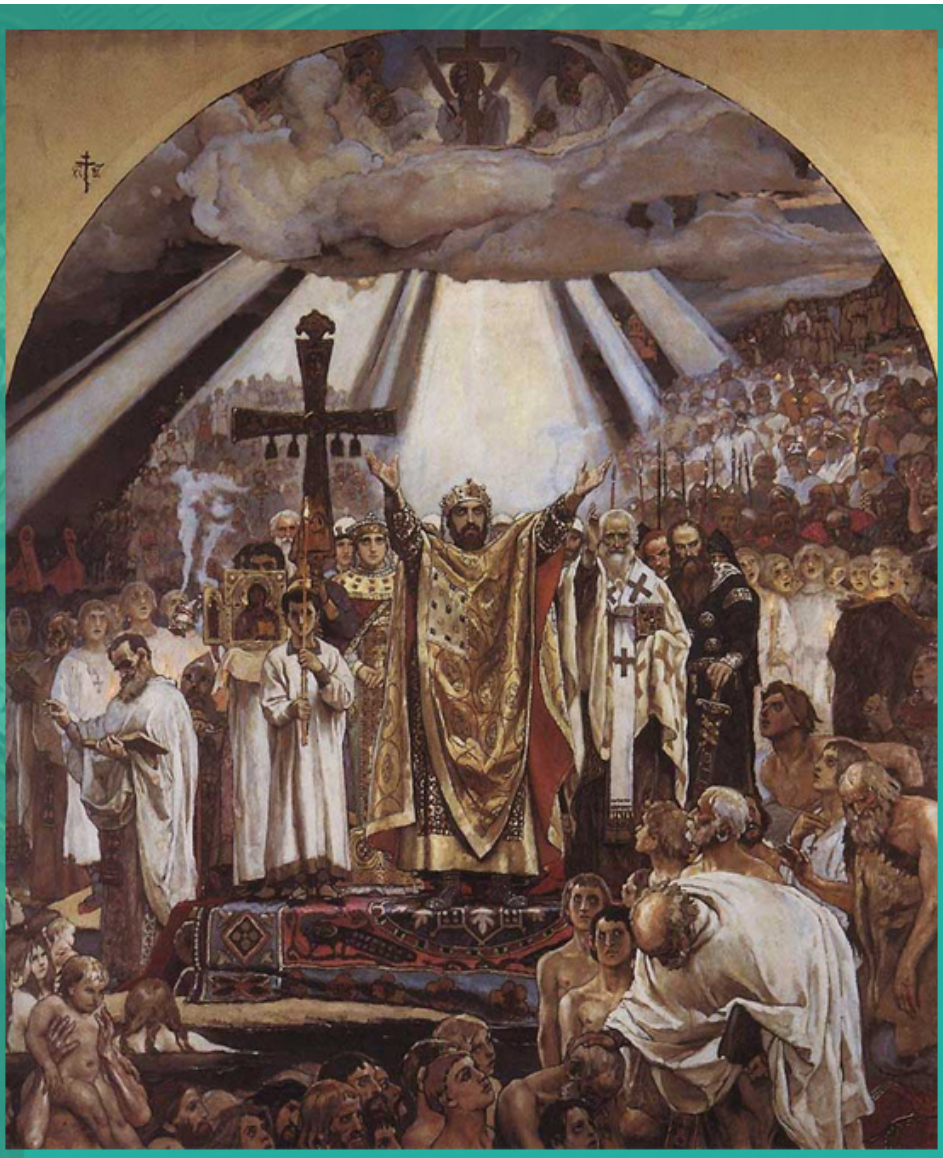
Η απόκτηση της αλήθειας και η νίκη επί του κακού, αυτό είναι ένα σύντομο, αλλά περιεκτικό «πρόγραμμα» του πρίγκιπα Βλαδίμηρου. Δεν συμφωνεί για κάτι λιγότερο.

Κρισιμη επιλογη

Πολλοί Ρώσοι στοχαστές, ιδεώδες των οποίων ήταν η «φωτισμένη Ευρώπη», διέκριναν στην «επιλογή του Βλαδίμηρου» ένα μοιραίο λάθος, το οποίο προκαθόρισε την ολέθριο καθυστέρηση της Ρωσίας από τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Οι αντίπαλοί τους, αντιθέτως, υποστήριξαν τον ευεργετικό και σωτήριο χαρακτήρα της Βαπτίσεως των Ρως ακριβώς σύμφωνα με το ελληνικό τυπικό, που επέτρεψε στον λαό μας να ασπασθεί την «καθαρή» χριστιανική πίστη και να διατηρήσει την απωλεσθείσα από τη Δύση αληθινή ευλάβεια. Επανερχόμενοι στην εποχή του πρίγκιπα Βλαδίμηρου και προσπαθώντας στο βαθμό, που μας επιτρέπουν οι πηγές, μαζί του να ακολουθήσουμε εκ νέου τα βήματα της ιστορικής επιλογής, θα μπορέσουμε να καταλήξουμε σε ορισμένα σπουδαία συμπεράσματα.

Πρώτον, ο πρίγκιπας είχε πράγματι επιλογή. Παρόλο που μέχρι τον Βλαδίμηρο υπήρχαν στη Ρως πολλοί χριστιανοί του ελληνικού, δηλαδή του ορθοδόξου ρυθμού, παρά το παράδειγμα της σοφής Όλγας και πολλών άλλων συγχρόνων του, ο Ρώσος πρίγκιπας είχε πλήρη ελευθερία να διαλέξει μια άλλη πορεία.

Πολύ περισσότερο, που η επιλογή της Ορθοδοξίας δεν υποσχόταν ούτε στον πρίγκιπα προσωπικά, αλλά ούτε και στις περί αυτόν ελίτ κανένα πρακτικό όφελος. Το επίπεδο των υψηλών ηθικών υποχρεώσεων, το οποίο καθιέρωσε ο Χριστός, απαιτούσε την άρνηση του συνήθους τρόπου ζωής, των αγαπημένων απολαύσεων και διασκεδάσεων. Και το κυριότερο, η επιβαλλόμενη από τον χριστιανισμό απόλυτη απαγόρευση των ληστειών και φόνων, η κατηγορηματική καταδίκη κάθε μορφής ένοπλης βίας, έθεταν σε κίνδυνο την βασική ενασχόληση της ρωσικής «στρατιωτικής αριστοκρατίας», δηλαδή τις εκστρατείες. Το Βυζάντιο, ο πλουσιότερος και ο πλησιέστερος γείτονας, μετατρεπόταν από νόστιμη λεία σε συμμαχική ομόδοξη χώρα, οι πόλεμοι με την οποία δεν θα μπορούσαν πλέον να δικαιολογηθούν ηθικά. Όσον δε αφορά στα προφανή πλεονεκτήματα της νέας θρησκείας ως θεμελίου της κρατικής υποστάσεως, ο λατινικός χριστιανισμός κάθε άλλο παρά είναι χειρότερος, ενδεχομένως είναι και καλύτερος, εξασφάλιζε την εξουσία της ιδεολογίας του συγκεντρωτισμού και της δημοσίας τάξεως, ενώ το ισλάμ και ο ιουδαϊσμός δημιουργούσαν περισσότερο σταθερές οριζόντιες κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες βασίζονται στις ιδέες της αδελφικής αλληλοβοήθειας και της ενώσεως της κοινότητας των πιστών.

Το Βάπτισμα των Ρως. Τοιχογραφία του Β. Βασνετσόφ. Λεπτομέρεια της αγιογραφίας του Ι. Καθεδρικού Ναου Αγίου Βλαδίμηρου στο Κίεβο, 1885-1893

Όχι, ο πρίγκιπας Βλαδίμηρος δεν κινήθηκε ούτε από πρακτικές, αλλά ούτε και από πολιτικές σκοπιμότητες διαλέγοντας το ανατολικό χριστιανικό πρότυπο πολιτισμού. Η Ορθοδοξία τον προσέλκυσε με πολύ υψηλότερες, αν και ίσως όχι πλήρως κατανοητές για την εποχή μας έννοιες: του πνευματικού αγώνα, του υπέρτατου κάλλους, της αλήθειας και της αγάπης. Δεν προσέλκυε τον Ρώσο πρίγκιπα μια «κατά δύναμιν» νηστεία, αλλά ο αυστηρός ασκητισμός. Όχι μια τυπολατρία, αλλά το επέκεινα κάλλος, η αρμονία της Θείας Λειτουργίας. Όχι τα οικονομικά συμφέροντα, αλλά η θυσιαστική ελεημοσύνη. Όχι ο πολιτικός πραγματισμός, αλλά η αναζήτηση της Βασιλείας των

Ουρανών για την αιώνια ζωή στον Θεό.

Ήταν ορθή εκείνη η επιλογή, που έγινε πριν από 1032 χρόνια; Απάντηση στην ερώτηση αυτή έδωσε η ίδια η ιστορία. Το χαλαρό αμάλγαμα των φυλών, που συγκέντρωσαν οι πρώτοι απόγονοι του Ριούρικ, ήδη επί των πρώτων υιών του Βλαδίμηρου, αναδείχθηκε σε ισχυρό κράτος, το οποίο εντυπωσίασε με τον πλούτο του τους Ευρωπαίους γείτονες. Αφού διήλθε μέσω των δοκιμασιών της φεουδαρχικής διασπάσεως και του ζυγού από Μογγόλους και Τάταρους, η Ρως αναβίωσε με κέντρο τη Μόσχα και παρέλαβε το λάβαρο του Ορθοδόξου Βασιλείου, το οποίο έπεσε από τα χέρια του αποδυναμωθέντος, προδώσαντος τα οικεία αυτού ιδανικά και απολωλότος Βυζαντίου. Ούτε η φρίκη της Ταραχώδους Εποχής, ούτε οι πειρασμοί της ευρωποιήσεως δεν κλόνισαν τις πνευματικές αρχές, που τέθηκαν στα θεμέλια της ρωσικής Πολιτείας. Ακόμη και τα βίαια κοινωνικά πειράματα του 20^{ού} αι. δεν κατόρθωσαν να εκριζώσουν τις βαθείς, αξιολογικές κατευθυντήριες, οι οποίες καθόρισαν την επιλογή του Αγίου Βλαδίμηρου. Τα ιδανικά της καλοσύνης, της ελεημοσύνης, της δικαιοσύνης, της προθυμίας για ανιδιοτελή αγώνα της θυσιαστικής αγάπης, της προτεραιότητας του πνευματικού έναντι του υλικού διατηρήθηκαν στις ψυχές των ανθρώπων και είναι ακριβώς αυτό που βοήθησε τον σοβιετικό λαό να επικρατήσει στον πλέον τρομερό πόλεμο στην ιστορία και να αναδειχθεί μεταξύ των ηγετών της ανθρωπότητας.

Μια πηγή: https://mospat.ru/gr/authors-analytics/60716/